

KISA KLASİKLER / 44

FYODOR
DOSTOYEVSKI
Ev Sahibesi

CEVİRİ: SABRİ GÜRSES

♥ can
klasik

FYODOR DOSTOYEVSKI

EV SAHİBESİ

Can Klasik

Ev Sahibesi, Fyodor Dostoyevski

Rusça aslından çeviren: Sabri Gürses

Хозяйка

İlk baskı: *Oteçestvenniye Zapiski*, 1847

Çeviriye kaynak olan baskı: Собрание сочинений в 15 томах, Наука, 1988

© 2021, Can Sanat Yayınları A.Ş.

Tüm hakları saklıdır. Tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. basım: 2021

3. basım: Mart 2023, İstanbul

Bu kitabın 3. baskısı 3 000 adet yapılmıştır.

Dizi editörü: Ayça Sezen

Düzeltili: Aylin Samancı Elmasdağ

Mizanpaj: Atahan Sıralar

Sanat yönetmeni: Utku Lomlu / Lom Creative (www.lom.com.tr)

Kapak illüstrasyonu: Yağız Yılmaz

Baskı ve cilt: İmak Ofset Basım Yayın Anonim Şti.

Akçaburgaz Mah. 137. SK. No:12

Esenyurt, İstanbul

Sertifika No: 71320

ISBN 978-975-07-5265-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM VE DAĞITIM TİCARET VE SANAYİ A.Ş.

Maslak Mah. Eski Büyükdere Cad. İz Plaza Giz, No: 9/25, Sarıyer / İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 / 252 59 88 / 252 59 89 Faks: (0212) 252 72 33

canyayinlari.com

yayinevi@canyayinlari.com

Sertifika No: 43514

FYODOR DOSTOYEVSKI
EV SAHİBESİ

ÖYKÜ

Rusça aslından çeviren

Sabri Gürses

♥can

Fyodor Dostoyevski'nin Can Yayınları'ndaki diğer kitapları:

Budala, 1982

Amcanın Düşü, 1994

Tatsız Bir Olay, 2005

Beyaz Geceler, 2009

Karamazov Kardeşler, 2010

Öteki, 2010

Yeraltından Notlar, 2011

Ölümler Evinden Notlar, 2012

İnsancıklar, 2013

Suç ve Ceza, 2015

Uysal Kız, 2020

FYODOR MİHAYLOVİÇ DOSTOYEVSKİ, 1821'de Moskova'da doğdu. Petersburg Askerî Mühendislik Okulu'nu bitirdikten kısa bir süre sonra edebiyatla uğraşmak için askerlikten ayrıldı. İlk romanı *İnsancıklar* (1846), dönemin ünlü eleştirmeni Belinski'den büyük övgü aldı. Daha sonra devlet düzenini yıkmaya çalıştığı gerekçesiyle tutuklandı; ölüm cezası, Sibiry'a'da dört yıl ağır hapse ve dört yıl askerlik hizmetine çevrildi. Dergiler çıkardığı ve Avrupa'ya gittiği dönemde hayatında bir talihsizlik dizisi başladı, eşini, kardeşini kaybetti. Alacaklılarının tehditleri üzerine, bir yayıncıdan aldığı borçla Avrupa'ya kaçtı. *Suç ve Ceza'yı* (1866) yazmaya başladı ve onun için aldığı avansla Rusya'ya döndü. Önce *Kumarbaz* (1866) romanını yayımladı. Aynı yıl tamamladığı *Suç ve Ceza*, eleştirmenleri ve okurları hemen büyüledi. 1867'de asistanı Anna Snitkina'yla evlenerek yeniden yurtdışına çıktı; dört yıl Rusya'dan uzak kaldı. Alçaltıcı bir yoksulluk içinde geçen bu dönem boyunca ülkeden ülkeye dolaştı. Dostoyevski, bu ağır yaşam koşulları altında da sendelemeyerek ikinci başyapıtı *Budala'yı* (1869) yazdı. *Budala'yı*, 1870'te *Ebedî Koca*, 1872'de *Ecinniler*, 1875'te *Delikanlı* izledi. *Karamazov Kardeşler'i* (1879-1880) yazmaya başladığında, artık ülke çapında tanınan ünlü bir yazardı. 1881'de Petersburg'da ölen Dostoyevski, Batılı ülkelerin edebiyat ve düşün yaşamında önemli bir rol oynamış, özellikle varoluşçuluğun temel kaynaklarından biri sayılmıştır.

SABRİ GÜRSES, 1972'de İstanbul'da doğdu. 1989'da Akademi Kitabevi Şiir Başarı Ödülü'nü aldı; aynı yıl Nişantaşı Anadolu Lisesi'nden mezun oldu. 1991'de Milliyet Sanat Aşk Öyküleri Yarışması'nda Başarı Ödülü aldı. *Gereksinimler, Elde Edemeyişler ve İlerlemeler* (şiir, 1990); *Unutulmuş Ay Altında* (1992); *Boşvermişler: Bir Bilimkurgu Üçlemesi* (1995); *Sevişme* (1996); *Maceraperest Turan Sözlüğü* (2013) adlı kitapları yayımlandı. 1999 yılında İÜ Rus Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun oldu. Yüksek lisansını İÜ Çeviribilim Bölümü'nde "Vladimir Nabokov'un Eugenie Onegin Çevirisi ve Türkçe Onegin Çevirileri" başlıklı teziyle yaptı. 2011 yılında Çeviri Derneği'nin Genç Soluk Ödülü'nü aldı. F.M. Dostoyevski, İ.S. Turgenyev, A.S. Puşkin, İvan Gonçarov, Mihail Bah-tin, Yuri Lotman, Sultan Galiyev, Andrey Bely, Yuri Oleşa, Mihail Bulgakov, Vladimir Nabokov, Saşa Sokolov, Vasili Grossman, Ilya Boya-şov, Andrey Bitov, Alisa Ganieva çevirileri bulunmaktadır.

EV SAHİBESİ

Birinci bölüm

I

Ordinov sonunda ev değiştirmeye karar verdi. Bir odasını kiralamış olduğu, çok yoksul ve yaşlı bir memur dolu olan ev sahibesi, öngörülemeyen birtakım nedenlerle Petersburg'dan uzaktaki bir yerde, akrabalarına taşınmış; ayın birine, kira vaktine dek beklememişti. Ay başının gelmesiyle bekleyen genç adam eski köşesini üzüntüyle düşünüyordu ve bu köşeyi terk etmek zorunda kalacağına canı sıkılıyordu; kendisi yoksuldu, dairelerse pahalıydı. Ev sahibesinin gittiğinin ertesi günü kasketini giydi ve Petersburg'un ara sokaklarında dolaşmaya, evlerin kapılarına asılmış ilanlara bakmaya ve daha karanlık, daha büyük ve en önemlisi, içindeki yoksul kiracıların yanında uygun bir köşe bulabileceği bir yer aramaya çıktı.

Israrla, uzun zaman aradı; ama çok geçmeden yeni, neredeyse tanımadığı hisler kapladı içini. Çevresine önce dalgın ve özensiz bir şekilde, sonra dikkatle, sonunda da merakla bakmaya başladı. Kalabalık ve sokak yaşamı, gürültü, hareketlilik, yeni eşyalar, yeni durumlar –iş gücü sahibi ve meşgul Petersburg insanını çoktan bıktırmış olan bütün bu küçük yaşamlar ve sıradan saçmalıklar; emekle, terle ve türlü türlü yollarla elde edilmiş sıcak bir yuvada huzur bulmaya, dinginleşmeye ve sakinleşmeye çabalamakla geçen yararsız, ama uğraş dolu bütün bu ya-

şam– bütün bu bayağı kuruluk ve sıkıntılar onda, tersine, dingin bir mutluluk, aydınlık bir his uyandırdı. Solgun yanakları hafif pembeleşti, gözleri yeni bir umutla dolmuş gibi ışıldadı ve soğuk, taze havayı susamış gibi, dolu dolu içine çekmeye başladı.

Her yönüyle sessiz, tümüyle yalnızlık içinde bir hayat sürdürüyordu. Üç yıl önce, akademik derecesini alıp özgürlük olanağına kavuştuktan sonra, o vakte dek sadece ismini duyduğu bir ihtiyarın yanına gitmiş ve uzun zaman girişte beklemiş, evin uşağını, geldiğini ikinci kez bildirmeye zar zor ikna etmişti. Sonra, zamanında kendilerine ailelerinden miras kalmış yaşlılarda, efendi evlerinde olan yüksek, karanlık ve ıssız, çok sıkıcı bir salona girmiş ve salonda, babasının, madalyalarını kuşanmış ak saçlı dostu ve bir meslektaşı, kendisininse hamisi olan kişiyi görmüştü. İhtiyar ona birkaç kuruş para vermişti. Toplamda hiç sayılırdı bu para; delikanlıya dedesinin borçlarından dolayı satılan mirasından kalandı bu. Ordınov kayıtsızca aldı mirasını, hamisine eğilip selam verdi ve sokağa çıktı. Bir sonbahar akşamıydı, soğuk ve kapalıydı hava; genç adam düşüncelere dalmıştı, kalbini nedensiz bir hüznün boğuyordu. Gözleri alev alevdi; sırayla humma, üşüme ve ateş hissediyordu. Elindekilerle iki-üç yıl, hatta daha az yemek yerse dört yıl bile yaşayabileceğini hesapladı. Ortalık kararmıştı, yağmur serpiştiriyordu. Karşısına çıkan ilk yeri tuttu ve bir saat içinde taşındı. Orada manastıra kapanmış gibi oldu, sanki dünyadan elini eteğini çekmişti. İki yıl sonra tam anlamıyla yabanileşmişti.

Farkına varmadan yabanileşmişti; başka bir hayatın, gürültülü, gümbürtülü, sürekli heyecan dolu, sürekli değişen, sürekli bağırsık çağrışı içinde olan ve er ya da geç, kaçınamayacağı bir hayatın olduğunu aklına hiç getirmiyordu. Doğru, bu hayatı duymamış olamazdı ama onu

hiç bilmiyor ve aramıyordu. Daha çocukluktan beri sıra dışı yaşamıştı; şimdi bu sıra dışılık kesinleşmişti. En derin, en açgözlü, insanın bütün hayatını yıpratın ve Ordınov gibi varlıkları öteki, pratik, gündelik işler alanına sokmayan tutkuyla yaşıyordu. Bu tutkunun adı, bilimdi. Gençliğini ağır ağır yiyip bitirmiş, geceleri şahane zehiriyle huzurunu kaçırmış, onu, ruhsal köşesinde hiç bulamadığı sağlıklı besinlerden ve taze havadan yoksun bırakmıştı ve Ordınov tutkusuna duyduğu hayranlıkla bunu görmezden gelmişti. Gençti ve bu yüzden çok kaygı duymuyordu. Tutku onu, dışarıdaki hayat karşısında çocuklaştırmıştı ve artık gerekecek olsa, herhangi bir nedenle aralarına karışacak olsa başka iyi insanların arasında kendine bir yer bulamayacak hale gelmişti. Bilim becerikli insanların elinde sermayedir; Ordınov'un tutkusuyorsa kendisine doğrulmuş bir silahtı.

Onda, başka her şeye olduğu gibi, o vakte dek ilgilenmiş olduğu en küçük ayrıntının bile çok mantıklı, açık nedenlerini öğrenmeye ve bilmeye yönelik bilinçsiz bir merak vardı. Daha çocukluk yıllarında tuhaflığıyla ünlenmişti ve arkadaşlarına benzemezdi. Ailesini tanımamıştı; tuhaf, ürkek karakteri yüzünden arkadaşlarından insafsızlık ve kabalık görmüştü; bu da onu daha da ürkek ve somurtkan yapmış, az çok sıra dışılığında etkili olmuştu. Ama tek başına uğraşlarında hiç, şimdi bile, düzenli ve belirgin bir sistemi olmamıştı; artık sadece ilk heyecan, ilk ateş, ilk sanatçı coşkusu yaşıyordu. Kendi kendine bir sistem yaratmıştı; yıllarca onunla yaşamıştı ve ruhunda artık az çok daha karanlık, belirsiz, ama biraz vahşice sevinç dolu, yeni, aydınlık bir biçim alan fikir imgesi oluşmuştu; ve bu biçim ruhunda dillenmiş, ruhunu mahvetmişti; artık ürkek ürkek bunun özgünlüğünü, gerçekliğini ve sahiciliğini hissediyordu: Artık onda yaratıcılık gücünü gösteriyordu; biçimlenmiş ve sağlamlaş-

mişti. Ama cisimlenmesi ve yaratılması hâlâ uzak, belki çok uzak, belki tümenden olanaksızdı!

Şimdi sokaklarda, birdenbire kendi dilsiz kuytusundan gürlütülü ve kükreyen şehre çıkmış bir yabancı bir münzevi gibi geziyordu. Her şey ona yeni ve tuhaf geliyordu. Ama çevresinde kaynaşıp köpüren bu dünyaya öyle yabancıydı ki, kendisinin bu tuhaf duygularına hayret etmeyi bile düşünmüyordu. Sanki fark etmiyordu kendi yabaniliğini; tersine, içinde mutlu bir his, çok uzun zaman sonra ilk kez bir şeyler yiyip içen bir ağta görülen bir tür sarhoşluk duygusu vardı; ev değiştirmek gibi böylesine önemsiz bir konum değişikliğinin, bu Ordınov bile olsa, bir Petersburg sakinini sersemletip heyecanlandırabilmesi elbette tuhaftı; ama onun bu vakte dek neredeyse bir kez bile iş için dışarı çıkmamış olduğu bir gerçektir.

Sokaklarda gezinmek gitgide daha çok hoşuna gidiyordu. Bir *flaneur*¹ gibi her şeyi gözlüyordu.

Şimdi her zamanki yapısına uygun bir şekilde, önünde açılan manzarayı bir kitabın satır aralarını okur gibi okuyordu. Her şeyden etkileniyordu; tek bir izlenimi bile kaçırmıyor ve gelip geçenleri düşünceli bir bakışla seyrediyor, çevresindeki herkesin fizyonomisini inceliyor; hepsinde yalnız gecelerin sessizliğinde doğan çıkarımlarını doğrulamak ister gibi, halkın konuşmalarına merakla kulak kesiliyordu. Sık sık önemsiz bir şey onu etkiliyor, onda bir fikir doğuruyordu ve kendini hücrelerine canlı canlı gömdüğü için ilk kez yazıklanıyordu. Burada her şey hızla akıyordu, nabzı hızlı hızlı atıyordu; yalnızlıkla boğulmuş aklı, incelmış ve ancak coşkunun, yığın uğraşlarla yükselen aklı şimdi hızlı hızlı, rahat ve cesurca çalışıyordu. Dahası, kendini o vakte dek bildiği

1. (Fr.) Aylak, işsiz, boş gezen. (Ç.N.)

ya da daha doğrusu, bir sanatçı içgüdüleriyle sezdiği yabancı yaşama bilinçsizce yaklaştırmak istiyordu. Kalbi ister istemez sevgi ve duygudaşlıkla çarpıyordu. Yanından geçen insanlara çok daha dikkatle bakmaya başlamıştı; ama insanlar yabancı, kaygılı ve düşünceliydi... Ve Ordinov'un amaçsızlığı ister istemez yavaş yavaş sönmeye başladı; gerçek artık eziyordu onu, içine gayriihtiyari bir saygı korkusu yerleşmişti. O vakte dek bilmediği yeni izlenimlerin akınından, hastalıklı halinden ilk kez kurtulmaktan mutlu olup hayatın ışığı, parıltısı, koşuşturmasıyla, yanından uçup geçen kalabalığın alaca bulacası ve gürültüsüyle, hareketlilikten sersemleyip başı dönerek düşüveren bir hasta gibi yorgun düştü. Sıkılmış ve hüzünlüydü. Kendi hayatı için, kendi işleri için ve hatta geleceği için kaygılanmaya başlamıştı. Yeni bir düşünce huzurunu kaçırdı. Birden bütün hayatı boyunca yalnız olduğu, kimsenin onu sevmediği, kendisinin de kimseyi sevmeyişi geçmişti aklından. Gezintinin başında şans eseri konuşmaya kalkıştığı o gelip geçenlerden bazıları da, ona kaba ve tuhaf bir şekilde bakıyordu. Onu ya soytarı ya da çok orijinal bir antika saydıklarını, böyle yapmakta oldukça haklı olduklarını görüyordu. Onun varlığında her şeyin hep zor gittiğini; daha çocukluktan başlayarak herkesin dalgın, ısrarcı karakterinden ötürü ondan uzaklaştığını; onun içindeki merhametin başkalarına ağır, ezici ve silik geldiğini; ama bu merhamette hiç de gözle görülür bir ahlaki eşitlik olmadığını; bunun ona çocukluğundan, yaşlıları olan diğer çocuklara hiç yaklaşmadığı zamanlardan beri acı verdiğini hatırladı. Şimdi her zaman, hep, herkesin onu terk edip bıraktığını hatırlıyor ve düşünüyordu.

Farkında olmadan Petersburg'un şehir merkezinden uzak bir köşesine gelmişti. Boş bir lokantada bir şeyler yedikten sonra tekrar gezinmeye çıktı. Tekrar bir sürü

cadde ve meydandan geçti. Peşinde uzun, sarı ve gri çitler uzanıyordu, zengin evlerin yerini köhne barakalar aldı ve ardından fabrikaların yanındaki devasa binalar, biçimsiz, kararmış, kırmızı, uzun bacalar geldi. Etrafta tek bir insan yoktu, ortalık ıssızdı; her şey asık suratlı ve düşmanca görünüyordu, en azından Ordinov'a öyle geldi. Artık akşam olmuştu. Uzun bir ara sokaktan geçerek, semt kilisesinin bulunduğu bir meydana geldi.

Dalgın bir şekilde kiliseden içeri girdi. Ayın daha yeni başlamıştı, kilise neredeyse boştu, sadece girişin yanında iki ihtiyar dizlerinin üstüne çökmüştü. Ak saçlı bir ihtiyar olan hademe, mumları yakıyordu. Batan güneşin ışınları geniş bir dalgayla, yukarıdaki kubbenin dar penceresinden süzülüyor ve altarlardan birini bir ışıltı deniziyle aydınlatıyordu; ama gitgide zayıflıyordu ve tapınağın kemerleri altında koyulaşan karanlık karardıkça kandı ve mumların titrek kıvılcığıyla aydınlanan yaldızlı ikonaların yerleri de o denli ışıldıyordu. Derin heyecan veren kasvetin ve üzerine çöken duyguların baskısıyla Ordinov kilisenin en karanlık köşesindeki duvara sokuldu ve bir süre oyalandı. Tapınağın kemerleri altındaki dehlizden geçen iki kişinin cansız, boğuk sesi yankılandığı zaman geldi kendine. Gözlerini kaldırdı ve gelen iki yabancıya bakınca içini ifade edilmesi güç bir merak kapladı. Gelenler, bir ihtiyar ile genç bir kadındı. İhtiyar uzun boylu, hâlâ dik ve dinç, ama zayıf ve hastalık derecesinde solgun biriydi. Görünüşüne bakarak uzak bir yerlerden gelmiş bir tüccar olduğu söylenebilirdi. Üzerinde uzun, siyah, bayramlık olduğu belli, iliklenmeden giyilmiş kürklü bir kaftan vardı. Kaftanın altından uzun etekli, aşağıdan yukarı bütün düğmeleri iliklenmiş bir Rus elbisesi görünüyordu. Çıplak boynuna, parlak kırmızı renkli bir atkı özensizce sarılmıştı; elinde kürklü bir şapka vardı. Uzun, ince, kırçıl sakalı göğsüne uzanıyordu

ve çatık, sert görümlü kaşlarının altında alevli, hummalı bir ateş saçan, kibirli ve sabit bakışları vardı. Kadın yirmi yaşlarındaydı ve olağanüstü güzeldi. Üzerinde zengin, mavi, kürk kaplı bir *şubeyka*¹ vardı; başıysa beyaz, atlas, çenesinde bağlanmış bir başörtüyle örtülmüştü. Gözlerini yere çevirmiş bir halde ve bütün figüründe belli olan dalgın bir asaletle yürüyordu; büyüleyici figüründe, yüzünün çocuksu, zarif ve kısa çizgilerinin etkileyici hatları keskin ve hüznü bir şekilde görünüyordu. Bu beklenmedik çiftte tuhaf bir hal vardı.

İhtiyar kilisenin ortasında durdu ve kilise tümüyle boş olduğu halde, dört bir yana eğilerek selam verdi; eşi de aynı şeyi yaptı. Sonra adam kadının elini tuttu ve onu kilisenin adına inşa edilmiş olduğu, altardaki, kaftanındaki alev alev altın ve değerli taşlardan yansıyan, kör edici bir parıltıyla ışıldayan büyük Meryem Ana suretinin yanına götürdü. Kilisede kalan son kişi olan kilise hademesi, ihtiyara saygıyla eğilip selam verdi; o da başını eğdi. Kadın, ikonanın önünde yere kapandı. İhtiyar, ikonanın ayaklarının dibinde asılı duran örtüyü aldı ve onun başına örttü. Boğuk bir hıçkırık yankılandı kilisede.

Ordinov bütün bu sahenin görkeminden etkilenmişti ve sabırsızca sona ermesini bekledi. İki dakika sonra kadın başını kaldırdı ve kandilin parlak ışığı tekrar aydınlattı onun muhteşem yüzünü. Ordinov irkildi ve öne ilerledi. Kadın artık ihtiyarın elini tutmuştu ve ikisi sessizce çıkıyordu kiliseden. Samanyolu kadar beyaz yüzünde ışıldayan, uzun kirpiklerle kaplanmış koyu mavi gözlerinden gözyaşları süzülüyor ve solgun yanaklarına akıyordu. Dudaklarında bir gülümseme belirmişti ama yüzünde çocukça bir korkunun ve gizemli bir dehşetin

1. Kaftana benzer bir kadın elbisesi. (Ç.N.)

Dostoyevski'nin daha sonra kaleme alacağı romanlarına dair ipuçları taşıyan erken dönem eserlerinden **Ev Sahibesi**, arka planına kalabalık 19. yüzyıl Petersburg'unu alan, karanlık, bunalımlı ve efsunlu bir aşk hikâyesi anlatıyor.

Bilim tutkunu genç Ordınov, kitapların arasında kaybolarak insana yabancılaştığı günlerin telafisini şehrin kalabalık sokaklarında arar ve aradığından çok daha fazlasını bulur. İlk gördüğü andan itibaren bakışlarını miknatis gibi üzerlerine çeken gizemli bir çift, Ordınov'u derin bir buhrana sürükleyecektir. **Ev Sahibesi**, bilimin büyüyle, inancın şeytanla, yalnızlığın kalabalıkla zıtlığından doğan tuhaf bir deneyim.

#kısaklasikler #rusklasikleri #kiralıkdaire #kısakançlık #büyü #kabus
#aşk #inziva

Kapak illüstrasyonu: Yağız Yılmaz

canyayinlari.com | [f](#) | [i](#) | [t](#) | [canyayinlari](#)

öykü

ISBN 978-975-07-5265-0

9 789750 752650